

Zakon o prekršajima („Sl. glasnik RS“, br. 65/13, 13/16, 98/16, 91/19 i 91/19 – ZOP) predvideo je pravnički institut „sporazum o priznanju prekršaja“ koji je detaljno regulisan.

Prekršaji predstavljaju blaže povrede javnog poretka u oblastima saobraćaja, javnog reda i mira, poreza, finansija, carina, radnih odnosa, zaštite na radu, informacija od javnog značaja, ekologije i drugim oblastima.

Brojnost prekršaja je izuzetno velika, što je uslovljeno i činjenicom da su propisani kako zakonima, uredbama, tako i odlukama gradova i opština.

Prekršajni postupak se pokreće zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka koji podnose ovlašćeni predlagači – organi uprave, ovlašćeni inspektori, javni tužilac, organi i organizacije koje vrše javna ovlašćenja, kao i oštećeni.

U uvodnom delu treba reći da se u prekršajnom postupku kao prekršajne sankcije izriču: 1) kazne, 2) kazneni poeni, 3) opomena, 4) zaštitne mere i 5) vaspitne mere.

Kazne predviđene ZOP su novčana kazna, zatvorska kazna i rad u javnom interesu.

Specifičnost ZOP je što za razliku od Krivičnog zakonika ne predviđa uslovnu osudu.

Najčešća kazna koja se izriče je novčana kazna, kao i kazneni poeni i zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom određene kategorije u određenom vremenskom trajanju.

Sporazum o priznanju prekršaja je u potpunosti zaživeo u sudskoj praksi.

Tema ovih razmatranja je prikazivanje instituta „sporazuma o priznanju prekršaja“, pod kojim okolnostima i kada se zaključuje, na koji način, koje su njegove prednosti, kao i razlozi zbog kojih je važno iz ugla okrivljenog znati odredbe ovog instituta. Na kraju, ukazaće se i na jednu zakonsku nedoslednost u vezi sa njegovom primenom koju bi valjalo otkloniti.

Sporazum o priznanju prekršaja se zaključuje na predlog podnosioca zahteva (što je ređi slučaj) ili na predlog okrivljenog ili branioca.

Zakonske odredbe ukazuju na to da se predlog može dati usmeno ili u pismenom obliku, pa je moguće „pregovaranje“, što ukazuje na to da bi hipotetički okrivljeni mogao i više puta da se obrati podnosiocu sa predlogom sporazuma ukoliko pribavi novi dokaz ili ukaže na neku okolnost koja nije bila poznata pre predlaganja sporazuma.

Sporazum se može zaključiti samo do donošenja prvostepene presude.

U tom smislu, već u sudskom pozivu se ukazuje na mogućnost zaključenja sporazuma, a u svakom slučaju opravdano bi bilo ukazivanje na mogućnost zaključivanja sporazuma, uz poštovanje pretpostavke nevinosti okrivljenog i na adekvatan način.

U sudskoj praksi se događalo da sud donese presudu i ekspeduje je određenog dana, a da je sporazum poslat poštom pre donošenja presude, pa u ovoj situaciji bi, po mišljenju autora, trebalo izjaviti žalbu na presudu, pa bi Prekršajni apelacioni sud u žalbenom postupku mogao preinačiti prvostepenu presudu.

U prekršajnom postupku neko lice može biti okrivljeno za više prekršaja, pa treba znati da se sporazum može zaključiti za sve prekršaje ili samo za pojedine, u kom slučaju će se za preostale prekršaje voditi prekršajni postupak.

Sporazum sudu dostavlja podnosilac, a to može učiniti i okrivljeni, kao i njegov branilac.

Odlučujući o sporazumu, sud može da ga odbaci, usvoji ili odbije.

Sporazum će se odbaciti ako je donet nakon donošenja prvostepene odluke i protiv te odluke suda žalba nije dozvoljena.

Ukoliko sud usvoji sporazum žalba nije dozvoljena, a ukoliko sud odbije sporazum žalbu mogu izjaviti podnosilac zahteva, okrivljeni i branilac.

Sud će presudom usvojiti sporazum ako na osnovu sporazuma utvrdi da je: 1) okrivljeni svesno i dobrovoljno priznao prekršaj, 2) da sporazum sadrži sve zakonom propisane elemente, 3) da je okrivljeni potpuno svestan svih posledica sporazuma, a da posebno razume da se odriče prava na suđenje i prava na žalbu i 4) da sporazumom nisu povređena prava oštećenog.

Ukoliko nije ispunjen neki od ovih uslova sud će odbiti sporazum.

Priznanje okrivljenog dato u sporazumu koje od suda nije prihvaćeno ne može biti dokaz u postupku. Kada odluka o neprihvatanju sporazuma postane pravosnažna svi spisi u vezi sa ovakvim priznanjem izdvajaju se u poseban spis koji se uništava pred sudom uz službenu belešku, pa će se postupak nastaviti po podnetom zahtevu.

Kada sud donese presudu kojom usvaja sporazum okrivljenog oglašava odgovornim i izriče mu prekršajnu sankciju iz sporazuma.

Ovde se ukazuje na jednu izuzetno značajnu odredbu ZOP koja ovlašćuje podnosioca zahteva da se sporazume sa okrivljenim da mu se zaštitna mera izrekne u manjem obimu ili da mu se uopšte ne izrekne.

Poznavanje ove odredbe je izuzetno važno za okrivljenog.

Najčešće ova odredba ima primenu kod saobraćajnih prekršaja.

Najčešće se radi o prekršajima gde je izricanje zaštitne mere zakonom propisano kao obavezno, često u minimalnom trajanju od tri meseca, pa do jedne godine, a sve pored novčane ili eventualno zatvorske kazne.

Primeri takvih prekršaja su prekoračenje brzine kretanja vozila, vožnja u alkoholisanom stanju, prolazak kroz žuto i crveno svetlo itd.

U toku prekršajnog postupka sud ceni sve okolnosti od značaja za određivanje vrste i visine kazne, odnosno sankcije, ali nijednim pravnim mehanizmom i ako nađe da postoje bilo kakve olakšavajuće okolnosti ne može da svojom odlukom umanjiti obaveznu minimalnu propisanu zaštitnu meru (jer se shodno ZOP samo kazna bilo novčana ili zatvorska mogu ublažiti, a ne i zaštitna mera kao prekršajna sankcija).

U tom smislu, proizilazi da i kada su ispunjeni zakonski uslovi za izricanje opomene, takođe se ne može umanjiti minimalna zakonom predviđena zaštitna mera.

Iz navedenog razloga okrivljeni ima putem sporazuma izrazito veće mogućnosti da utiče na trajanje zaštitne mere, jer je zakonodavac tu mogućnost dao podnosiocu zahteva, a sudu uskratilo.

Praksa pokazuje da sud, na osnovu mogućnosti da kroz celovit postupak dođe do svih olakšavajućih okolnosti, znatno češće ublažava visinu novčane

kazne ispod propisanog posebnog minimuma, dok podnosioci zahteva tu mogućnost nemaju.

Mišljenja smo da postojanje ovlašćenja podnosioca da sklopi sporazum o zaštitnoj meri u manjem obimu ili da se ista ne izrekne, bez da to ovlašćenje ima sud, pravno nije logično, jer sud izvodi dokaze i ima celovitu sliku prekršaja, a nema ovlašćenja koja ima podnosilac zahteva.

Za navedeno argument ne može biti to što sud donosi presudu o prihvatanju sporazuma, pa mislimo da ovu nedoslednost treba otkloniti.

I na kraju, zaključimo da je sporazum o priznanju prekršaja izuzetno koristan institut, jer ubrzava postupak, smanjuje troškove i omogućava nijansiranje odgovornosti za prekršaje. Očigledno je da okrivljeni može samo da ima koristi od informisanja kod podnosioca zahteva o mogućem sporazumu i da ukoliko smatra da je predlog neadekvatan pravdu potraži u sudskom postupku.